Timo Tähtinen, Mikko Friipyöli, YM, 22.9.2022

TAE 2023: Ympäristöministeriön kokonaisuus

Vihreän siirtymän vauhdittaminen

Hallitus rakentaa vihreiden investointien kiihdytyskaistan, jossa vihreän siirtymän investointeja nopeutetaan tehostamalla ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä. Vihreää siirtymää tukevan rakentamisen viranomaiskäsittelyiden vauhdittamiseen kunnissa ja maakuntien liitoissa ehdotetaan avustuksia 2,5 miljoonaa euroa. Muilla hallinnonaloilla aluehallintovirastoille ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä hallintotuomioistuimille esitetään määräajaksi merkittävästi lisää henkilöstöresursseja investointien viranomaiskäsittelyjen nopeuttamiseen.

Asuinrakennusten energiaremontit

Asuinrakennusten energiatehokkuusremontteja sekä matalalämpöiseen kaukolämpöön siirtymistä esitetään tuettavaksi 69,1 miljoonalla eurolla. Öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen tukeen pientaloissa esitetään 45,6 miljoonaa euroa. (Budjettiriihessä hallitus sitoutui myös varmistamaan lisätalousarvion ja täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä asuinrakennusten energia-avustuksien rahoituksen riittävyyden.) Sähköautojen latausinfran rakentamista asuinkiinteistöissä ja työpaikoilla esitetään tuettavaksi 10 miljoonalla eurolla.

Ilmastolaki – kuntien ilmastosuunnitelmat

Ilmastolakiin on tulossa kunnille velvoite laatia ilmastosuunnitelma. Suunnitelmien laatimista esitetään tuettavaksi 2,6 miljoonalla eurolla.

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojeluun on vaalikauden aikana kohdennettu vuosittain keskimäärin yli 100 miljoonan euron lisäys. Toimet luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatkuvat vahvoina myös ensi vuonna. Helmi-elinympäristöohjelmaan esitetään rahoitusta 20,4 miljoonaa euroa ja METSOon, eli Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaan, alustavasti noin 22 miljoonaa euroa. METSO-ohjelman ulkopuolisten metsien suojeluun esitetään kuusi miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Vesiensuojelu

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaan esitetään rahoitusta ympäristöministeriön hallinnonalalla 12 miljoonaa euroa, josta rahoitetaan myös Saaristomeriohjelmaa. Myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta kohdennetaan rahaa Saaristomeren suojeluun.

Ravinteiden kierrätykseen esitetään panostettavaksi 31 miljoonan euron määrärahalla. Summalla tuettaisiin erityisesti Suomen ravinne- ja energiaomavaraisuutta parantavia hankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön yhdyskuntien jätevesien ja sivuvirtojen hyödyntämätön ravinnepotentiaali sekä parannetaan jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta.

Kohtuuhintainen asuminen, Ikääntyneiden asuminen, asumisneuvonta

Valtion tuen kunnallistekniikan rakentamiselle (25 miljoonaa euroa) ja vuokra-asuntotuotannon käynnistysavustuksiin (39 miljoonaa) MAL-sopimuskunnissa esitetään jatkuvan. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Korkotukilainoitukseen esitettävällä valtuudella (1,95 miljardia) voitaisiin rakentaa noin 10 000 asuntoa. Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista esitetään tuettavaksi korkotukilainoituksen lisäksi

investointiavustuksilla, joiden valtuutta esitetään nostettavaksi 30 miljoonalla eurolla 120 miljoonaan euroon. Avustukset kohdennettaisiin ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen.

Korjausavustuksiin esitetään yhteensä 21,4 miljoonaa euroa, mikä yhdessä siirtyvien korjausavustusmäärärahojen kanssa mahdollistaa, että avustuksia myönnettäisiin hieman enemmän kuin viime vuosina. Avustukset suunnattaisiin pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Väestöltään vähenevillä alueilla avustukseen arava- ja korkotukivuokra-asuntojen kunnostamiseen ikääntyneille sopivaksi esitetään 5 miljoonaa euroa.

Asumisneuvonnan laajentamiseen esitetään 4,3 miljoonaa euroa. Asumisneuvonnan laajentaminen tukisi osaltaan asunnottomuuden poistamista.

Muita esityksiä

Rakennetun ympäristön digitalisaatio: Alueidenkäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjauksen päätöksiä ja prosesseja tukevaan Rakennetun ympäristön valtakunnalliselle digitaaliselle tietojärjestelmälle ehdotetaan 2,3 miljoonaa euroa. Kunnille ja maakuntien liitoille esitetään myönnettäväksi avustuksia enintään 2,9 miljoonaa euroa uusien digitaalista toimintatapaa edistävien velvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Osana Itä-Suomen pakettia Itä-Suomen luonnonsuojelu- ja kansallispuistoalueiden kehittämiseen ja kunnostamiseen esitetään 2 miljoonaa euroa, sekä alueen kaivosteollisuudessa pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseen miljoona euroa.

Hituran kaivoksen sulkemistoimenpiteisiin ja siihen liittyvään vesienkäsittelyyn esitetään kustannusten nousun edellyttämää lisärahoitusta uudelleen budjetoimalla 2 miljoonaa euroa.

Suomen Ympäristökeskuksen tutkimusresursseja esitetään lisättäväksi 1 milj. eurolla.

Valtakunnalliseen kiertotalouden edistämisohjelman toteuttamiseen esitetään miljoona euroa.

Hallinnonalan kipupiste: Mom 35.10.22 Kiertotalousohjelman lisärahoitus, 2,4 Me

Kokonaisvaltainen kiertotaloussiirtymä on välttämätöntä, sillä niin tuemme sekä Suomen hiilineutraalius- että luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden saavuttamista. Kiertotalouden toimintamalleilla tehostetaan ja vähennetään luonnonvarojen käyttöä, mutta niiden vakiinnuttaminen edellyttää riittävästi resursseja pitkäjänteiseen ja strategiseen työhön. Siirtymä kiertotalouteen tukee myös huoltovarmuutta Suomessa luonnonvarojen käytön tehostuessa. On hyvin todennäköistä, että ilman erityistoimia Suomi ei saavuta EU:n sitovia yhdyskuntajätteen ja muovijätteen kierrätystavoitteita, vaikka jätelain edellinen muutos toi tiukennuksia lajitteluvelvoitteisiin. Myös EU:n Early Warning -varhaisvaroitusjärjestelmän mukaan Suomen tilanne kierrätystavoitteen saavuttamisen sekä jätteen määrän kehityksen osalta näyttää heikolta. Tavoitteisiin ei päästä yksin lainsäädännön avulla.

EU:n Kiertotalouden toimenpideohjelma ja sen myötä muuttuva lainsäädäntö ja kiristyvät vaatimukset edellyttävät kansallisia selvityksiä ja aloitteita mm. kestävän tuotepolitiikan sekä kierrätysraaka-ainemarkkinoiden edistämiseksi. Toimenpideohjelma sisältää kaiken kaikkiaan 35 aloitetta. Vuoden 2023 aikana neuvoteltavana tai toimeenpantavana ovat näillä näkymin ainakin EU:n akkuasetus, jätteensiirtoasetus, pakkaus- ja pakkausjätedirektiivi (tai asetus) sekä ympäristöväittämiä koskeva aloite sekä biopohjaisia, biohajoavia ja kompostoituvia muoveja koskevat politiikkapuitteet. Keskeisiä ohjelman sektoreita ovat mm. tekstiilit ja rakentaminen, joille suunnataan erilaisia toimia.

Lisärahoitusta tarvitaan etenkin 1) ministeriön vastuulla oleviin Muovitiekartan ja Valtakunnallisen jätesuunnitelman keskeisiin toimenpiteisiin, 2) kiertotalouden green deal ja skenaariotyöhön, 3) Rakentamisen muovit toimenpideohjelmaan ja green deal-toteutukseen, 4) Kiertotalous-Suomi – osaamisverkostoon.

Asuntomarkkinat syksy 2023

Tänä vuonna asuntojen hintojen arvioidaan nousevan vielä arviolta 1-2 prosenttia, mutta ensi vuonna hintojen ennustetaan kääntyvän laskuun. OP Ryhmä ennusti syyskuussa, että ensi vuonna asuntojen hinnat laskevat 1-3 prosenttia. Uusien asuntojen myynti on vähentynyt noin 30 % tammi-heinäkuussa 2022 verrattuna vuoden takaiseen. Kotitalouksien reaalinen ostovoima laskee kuluvana vuonna voimakkaan inflaation seurauksena. Myös korkojen nousu ja odotukset korkojen nousun jatkumisesta vähentävät kotitalouksien halukkuutta ostaa asuntoja.

Asuntotuotannon määrä ja asuntomarkkinoiden kysyntä ovat kääntymässä laskuun. Tänä vuonna asuntoaloituksien määräksi arvioidaan 39 000 asuntoa ja ensi vuodelle asuntoaloituksiin ennustetaan lievää laskua noin 33 000 - 34 000 asunnon tasolle. Asuntorakentamiseen myönnetyt luvat vähenivät 17,5 % tammi-kesäkuussa ja muuhun talonrakentamiseen myönnetyt luvat noin 30 %. Kerrostalojen rakentamisen määrän ennakoidaan laskevan selvästi, kun korkojen nousu vähentää sijoitusasuntojen kysyntää. Tilastokeskuksen mukaan rakennuskustannukset nousivat vuoden 2022 elokuussa 6,8 % vuodentakaisesta, mutta hintojen nousupaineen ennustetaan vähenevän talouskasvun hidastumisen ja rakentamisen määrän laskiessa.

Korkea vuokra-asuntojen tarjonta ja koronan seurauksena vähentynyt kysyntä hillitsi selvästi vuokrien nousua viimeisen kahden vuoden aikana. Nyt vuokrien ennustetaan kääntyvän maltilliseen nousuun kysynnän kasvaessa ja asumisen kustannusten siirtyessä myös vuokriin. Vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat nousivat tämän vuoden huhti-kesäkuussa pääkaupunkiseudulla 0,3 % ja muualla Suomessa 1,0 % vuodessa. Eniten vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrat nousivat Turussa (1,8 %), Rovaniemellä (1,6 %) ja Tampereella (1,5 %).

Vuonna 2021 aloitettiin lähes 9 000 ARA-asunnon rakentaminen ja 4 000 asunnon perusparantaminen. Tänä vuonna ARA-asuntojen rakentaminen on kääntynyt selvään laskuun nousevien kustannuksien ja markkinatilanteen seurauksena. ARA-tuotannon rakentamisen hinta on noussut vuodessa pääkaupunkiseudulla noin 5,8% ja 5,3% muualla. Syyskuussa liukuva vuosisumma alkavissa ARA-asunnoissa on yli 20 prosentin laskussa. Alueittain tarkasteltuna kasvua on vain pääkaupunkiseudulla.